

เทศน์เช้า วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๔๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ดูเวลาเขาเคลื่อนย้าย เวลาสัตว์เขาเคลื่อนย้ายกัน เขาเคลื่อนย้ายไปประจำของ สัตว์ คนเหมือนกัน เมื่อก่อนอพยพคนโบราณเขาหาที่ทำมาหากิน เขาอพยพไป เขาเคลื่อนย้ายไป ความเคลื่อนย้ายของเขา เวลาคนเคลื่อนย้ายด้วยความจำเป็น ความเคลื่อนย้ายของคน

แล้วเวลาเดี๋ยวนี้ปัจจุบันนี้ คุณสมัยแอฟริกาลงมาขนาบมาครึ่งประเทศอเมริกา เคลื่อนย้ายคนมาแล้วมันก็จะมีความเป็นไป เวลากองทัพเวลารบกันเป็นแสนๆ คนเขา เคลื่อนย้ายภายในสองเดือนสามเดือน ต้องเคลื่อนย้ายให้ได้เพื่อเป็นกองทัพ แต่ผลพวง ของมัน เวลาที่มีสงครามที่ไหนก็แล้วแต่สังคมเขาต้องแปรไป แปรสภาพไปตามสภาวะ แบบนั้น นั่นเรื่องของโลกนะ

แต่การเคลื่อนไปของจิต เวลาคนเราตายไปคือ การเคลื่อนไปของจิต จิตนี้ต้อง เคลื่อนไปโดยธรรมชาติของมัน แต่เดี๋ยวนี้ทางวิทยาศาสตร์เขาวุ่นนะ เวลาเขาพูดกันทาง ยุโรปว่า เวลาเอาลูกมาเกิดลูกมันต้องการเกิดหรือเปล่า เวลาเราเอาลูกมานี้มันจำเป็นต้อง มาเกิดไหม? ถ้ามันไม่จำเป็นต้องมาเกิด เราทำให้เขามาเกิดเป็นความรับผิดชอบของเรา แต่เขาไม่เข้าใจเหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าใจเรื่องของกรรม มันต้องมีสภาวะกรรมของ กันมันถึงจะเกิดร่วมกัน ถ้ามันเกิดร่วมกันมันมีกรรมสภาวะแบบนั้นนะ ถ้ากรรมดีลูกเกิด มาดีทำให้พ่อแม่ในวงศ์ตระกูลนั้นมีความสุขมาก แต่ถ้ากรรม เคยทำกรรมสิ่งใดกันไว้ ลูกเกิดมาจะทำให้มีปัญหาอันมีความทุกข์กัน อันนี้เป็นสภาวะของกรรม นี่การเคลื่อนไป ของจิต เวลาที่มีผลภาวะเห็นปลาตายเป็นแพ การเคลื่อนไปของเขา คนโบราณเวลาทำ ลงตายพร้อมๆ กัน การเคลื่อนไปของจิตมันแล้วแต่สภาวะกรรม

แต่มันการเคลื่อนไปที่จะพร้อมกันนะ มันมีน้อยมาก เพราะอะไร? เพราะการ ทำบุญทำกรรมมันมาไม่เสมอกัน สิ่งที่มาไม่เสมอกันความเกิดความตายถึงไม่เสมอกัน

ความเคลื่อนไหวของจิต เราถึงต้องเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเชื่อเรื่องของกรรม เพราะการเคลื่อนไหวของจิตนี้มันมีพลังงานของบุญ บุญหรืออกุศล บุญหรือบาป บาปนั้นทำให้เคลื่อนไหว พระเทวทัตเวลาก่อนที่ประพฤติปฏิบัติ เหาะได้นะ แปลงตัวก็ได้ ทำเคลื่อนไหวก็ได้ ทำอะไรก็ได้ แต่เพราะอะไร? เพราะอกุศลทำไว้ พระเทวทัตจะทำลายพระพุทธรูป ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน กรรมหนักมาก เวลาตายไปตกนรกทันที อกุศลทำให้ตกนรกทันที แต่เคยทำคุณงามความดีไว้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ว่า ถ้าเทวทัตฟื้นขึ้นมาจากนรกจะเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ฟังสิ! ถ้าเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า จิตนั้นก็ต้องสิ้นกิเลสไป จิตนั้นก็จะไม่เคลื่อนไหวไปตามอำนาจของกรรม จิตนั้นเคลื่อนไหวไปตามอำนาจของกรรม การเกิดนี้กรรมพาเกิด แต่เราทำคุณงามความดีสร้างบุญกุศล กุศลพาเกิดทำให้คุณงามความดีพาเกิด อกุศลพาเกิด อะไรเกิดก่อน? เกิดก่อน ถ้าเข้าใจเรื่องของกรรม เวลาคนจะตายทำไมเขาให้คิดถึงพระละ เพราะให้เสวยอารมณ์นั้นก่อน ให้กุศลพาเกิด ถ้ากุศลพาเกิดๆ ดีขึ้นไปตลอดๆ

แต่ในปัจจุบันนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ไว้ว่า “บอกให้ปฏิบัติบูชา” เราจะทำบุญกุศลขนาดไหน เราจะทำคุณงามความดีขนาดไหน ถึงที่สุดแล้วต้องมาประพฤติปฏิบัติ ต้องมาภาวนาทั้งหมด เพราะการภาวนานี้เป็นสุดยอด เป็นจุดรวม เราสร้างบุญกุศลมันเป็นบารมีสร้างสม ภาวนาง่าย ภาวนายาก เราเจอหมู่คณะที่เป็นสัปปายะ ถ้าเราเจอหมู่คณะที่เป็นสัปปายะจะเป็นอำนาจวาสนาของบุคคลคนนั้นเลย

ถ้าเราไปเจอหมู่ที่ไม่เป็นสัปปายะ เราตั้งใจเราอยากประพฤติปฏิบัติ แต่หมู่คณะไม่เป็นไปนี้ความประพฤติปฏิบัติเราก็เป็นไปได้ยาก ทั้งๆ ที่กิเลสเราก็มีในหัวใจของเรา มันก็ต้องเดินตามธรรมชาติของมันแล้ว มันจะอ้างตลอด หนานักก็ไม่อยากทำงาน ร้อนนักก็ไม่อยากทำงาน มีสภาวะมีงานมีการเราต้องไม่อยากทำงาน ไม่อยากทำงาน ภายในใจ งานของโลกเขางานแบกหามงาน การทำงานของเขาต้องใช้แรงของเขา

การประพฤติปฏิบัติของเรานั่งสมาธินั่งเฉยๆ นี่เป็นงานของนักบวช งานของนักบวช งานของผู้ที่จะเอาชนะตนเอง ไม่ต้องแบกหามไม่ต้องทำอะไรเลย นั่งเฉยๆ ทำไมทำไมไม่ได้ล่ะ เวลาเรานั่งเฉยๆ นั่งสมาธิชั่วโมงหนึ่งสองชั่วโมงนั่งได้ไหม? งานอัน

ละเอียด สิ่งทำงานละเอียดแล้วเกิดเข้าไปภายใน จิตมันสงบเข้ามาจากภายใน งานภาวนา อันนี้จะไปแก้ไข แก้ไขตัวที่ว่าพลังเคลื่อนไป จิตนี้เคลื่อนไป จิตนี้ตายไป

เวลาจิตนี้หมดสภาวะต่างหนึ่งก็เคลื่อนไปสภาวะต่างหนึ่ง บุญกุศลจะแปรสภาวะไป แปรสภาวะไปนะ อารมณ์เกิดดับๆ นี่มันเกิดดับตลอดไป แต่เราเกิดเป็นเทวดานี้เราก็คือต้องอายุขัยของเทวดา เราเกิดเป็นมนุษย์เราก็คือต้องอายุขัยของมนุษย์ เราจะเป็นมนุษย์ไปจนกว่าเราจะสิ้นชีวิตไป พอสิ้นชีวิตไปเราก็คือไปเกิดในสถานะใหม่ ถ้าเรามีบุญกุศลเรามีบาปอกุศลเราก็คือเกิดสถานะของกรรมของการเคลื่อนไปของจิตนั้น

แต่เวลาประพาศปฏิบัติเข้าไปนี้ เราเข้าไปเห็นการเกิดดับของใจ มันเกิดดับเดียว นั้นนะ เราคิดดี เราคิดถึงการประพาศปฏิบัติ เรามีความสุขเกิดจากสัมมาสมาธิ เราเกิดดี แต่เกิดดีนี่ก็เป็นอนิจจัง สภาวะนี้ สัพเพ ชัมมา อนัตตา สภาวะธรรมนี้เกิดดับตลอดไป ถ้าเกิดดับตลอดไป การเกิดตายของอารมณ์ การเกิดตายของสภาวะในใจเกิดตายมหาศาลไป จิตเคลื่อนไปเรามองสภาวะเคลื่อนไปของสถานะ ของภพของชาติ จิตนี้เคลื่อนไปในอำนาจบุญกุศลและบาปอกุศล อันนั้นเป็นส่วนหนึ่ง

แต่ขณะเกิดประพาศปฏิบัตินี้มันจะเกิดดับตลอดไป เราจะพิจารณาการเกิดดับนี้แล้วพอการเกิดดับนี้เราควบคุมได้ มันจะเป็นสัมมาสมาธิ จิตนี้ตั้งมั่นปล่อยวางเข้ามานะ มีความสุขส่วนหนึ่ง นี่คืออะไร? เอกัคคตารมณ์ จิตนี้ตั้งมั่น จิตนี้เป็นกลาง จิตนี้เป็นกลาง เราเข้าสมาบัติ จิตนี้ปล่อยวางต่างๆ เข้ามาหมดเลย แล้วเราเข้าออกสมาบัตินั้นมีพลังงานมาก มิติต่างๆ ในสภาวะของในสามโลกธาตุตั้งแต่เทวดา อินทร์ พรหม ลงมานี้ มิตินั้นมันไม่มี ในกาลอันนี้มันไม่มี จิตนี้มันสามารถสื่อได้หมดเลย ถ้าสื่อได้หมดมันสื่อเป็นกลาง สิ่งที่เป็นกลางอันนั้นมันสื่อออกไปมันก็เป็นการส่งออก

เราต้องย้อนกลับ สัมมาสมาธิจะย้อนกลับเข้ามาในหัวใจ พลังงานตัวนี้เกิดขึ้นมาเวลาเครื่องใช้ไฟฟ้า ถ้าไม่มีไฟฟ้าเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกอย่างจะสงบตัว จะนิ่งหมด จะทำงานไม่ได้ เพราะมันไม่มีพลังงาน ไม่มีไฟฟ้าเข้าไปในเครื่องใช้ไฟฟ้านั้น เครื่องไฟฟ้านั้นก็ไม่มี สิ่งต่างๆ ไม่เป็นประโยชน์

ใจก็เหมือนกัน สภาวะการเกิดดับมันเหมือนเครื่องใช้ไฟฟ้า ชั้น ๕ สัญญาคือความจำได้หมายรู้ ถ้าพอใจสิ่งใด เขาชื่นชมเรามา เขาบอกคนๆ นี้เป็นคนดี เราจะมิ

ความสุขความพอใจมาก เขาตตินินทาขึ้นมาจะมีความเจ็บปวดแสบร้อนมาก อาการอย่างนี้เป็นอาการของขันธ เป็นอาการเกิดดับ อันนี้มันเกิดมาจากไหนล่ะ มันเกิดมาจากพลังงานตัวที่ไปรับรู้ตัวนั้นนะ ตัวที่เป็นพลังงานคือตัวของใจ ชาติรู้ไม่ใช่ขันธ ๕

ขันธ ๕ เป็นสัญญา เป็นเวทนา เป็นสังขาร เป็นวิญญาน เป็นสิ่งที่รับรู้ มันเกิดดับตลอดไป พอมันปล่อยสิ่งนี้เข้ามา มันก็เป็นพลังงานเฉยๆ มันก็เป็นชาติรู้ ตัวชาติรู้คือตัวอวิชชา ตัวชาติรู้คือตัวต้นหาความทะยานอยาก ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันซุกตัวอยู่ในนั้น ความโลภ ความโกรธ ความหลง อาศัยความพอใจของเรา อาศัยเวทนา อาศัยความพอใจอันนั้นเป็นขันธ ๕ อันนั้นเป็นส่วนออกไป แต่พลังงานนี้เป็นตัวอวิชชา ตัวพลังงานเป็นตัวอวิชชา เราถึงต้องเข้าไปทำลายตัวอวิชชา ต้องทำลายตัวนี้ ต้องใช้วิปัสสนาเข้าไป

ถ้าเรามีวิปัสสนา ปัญญา เห็นใหม่ ภวานามยปัญญา เราก็อ่านปัญญานี้ การท่องจำนะว่าปัญญา สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา มันอยู่ในพระไตรปิฎกใครก็คาดหมายได้ แล้วเรากดหมายไป ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ แม้แต่เกิดปัญญาขึ้นมาได้ ไล่ความคิดไล่ขันธ ๕ มันสงบตัวลง มันทะลุขันธ ๕ เข้าไปมันถึงเป็นตัวพลังงานนั้น นี่จิตมีสมาธิขึ้นมา อันนี้ว่าเป็นปัญญามหาศาลแล้วนะ สิ่งที่มีมหาศาลเวลาเราพิจารณาเข้าไป มันจะพิจารณาเข้าไป ปัญญามันก้าวเดินไปมันยังละเอียดอ่อนเข้าไป ความเห็นมหาศาลเข้าไป

มันจะเกิดว่าภวานามยปัญญามันก็มีอย่างหยาบ มีอย่างกลาง มีอย่างละเอียด มีอย่างละเอียดสุด มรรคหยาบมรรคละเอียดในหัวใจ ภวานามยปัญญาจะเกิดขึ้นสภาวะแบบนั้น ถ้าคนเห็นจะเข้าใจสิ่งนี้ ถ้าคนไม่เห็นก็ว่าความคิดของเราเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่สุดท้าย สิ่งที่สุดยอดคือเป็นภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นมานั้นเป็นปัญญาโลกียะทั้งหมดเพราะอะไร? เพราะมีเรา มีตัวตน มีความเห็นของเรา เกิดขึ้นมาจากฐานของเรา เกิดจากฐิติจิต เกิดขึ้นจากความเห็น สิ่งที่เป็นภวาสวะอันนี้มันเกิดขึ้นมา มันออกมาจากส่วนนั้น เราว่ามันเป็นภวานามยปัญญา

ถ้ามันเป็นภวานามยปัญญา แล้วมันเคลื่อนตัวออกไปมันจะเป็นมรรคสามัคคี สิ่งที่มีมรรคสามัคคีสมุจเฉทปหาน จิตมันเคลื่อนไป สิ่งที่เคลื่อนไปเคลื่อนไปตามสภาวะของ

กรรม กรรมนี้ต้องทำให้จิตนี้เคลื่อนไปเกิดตายๆ ไปตามสภาวะของสามโลกธาตุ จะมีความทุกข์มาก ความทุกข์นั้น มีความทุกข์ในสภาวะแบบนั้น เราจะมีความสุขถ้าเรามีทรัพย์สินเงินทอง มีบุญกุศลที่เราสร้างขึ้นมานี้ เราคิดขึ้นมาในชาตินี้เรามีความสุขมาก

เราว่าเป็นความสุขนะ เทวดา อินทร์ พรหม เขามองอยู่ เขาบอกพวกนี้คิด คิดอยู่สิ่งนี้ เขาเห็นแล้วสลดสังเวชมาก เขาสลดสังเวชกับผู้ที่เกิดมาในเมืองมนุษย์นี้ เห็นการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย ยมทูตเตือนอยู่ตลอดเวลา แต่ไม่เข้าใจ ไม่มีดวงตา ไม่เปิดตาขึ้นมาให้เห็นสภาวะสิ่งที่เป็นไท กลับไปหลงความพอใจของตัว ทุกข์มันดับลง ทุกข์มันยอบตัวลง การเป็นไป เห็นใหม่

เราไปเที่ยว เราไปทัศนจร เราไปเห็นต่างๆ เราไปพักผ่อนที่ไหนก็แล้วแต่ เราเป็นที่ว่าเราไปเห็นครั้งแรกเราจะตื่นเต้นมาก เราจะมีความสุขมาก เพราะอะไร? เพราะเราเสพใหม่ แต่ผู้ที่เขามีอาชีพในการทำมาหากินอยู่ตรงนั้นเขาเห็นทุกวัน เขาไม่เห็นมีความสุขของเขาเลย นี่ความเคยชินของใจมันเป็นสภาวะแบบนั้น แล้วเทวดาอินทร์ พรหมที่มองลงมา มองเห็นผู้ที่มีความสุข เราว่าเป็นความสุขเพราะเรามาเพลินในชีวิต ถ้าเราเพลินชีวิตเราไม่เข้าใจ เราไม่มีสิ่งที่มียมทูตมาเตือนใจของเรา ถ้าไม่เตือนใจของเราชีวิตเราก็ต้องหมดไป จิตก็ต้องเคลื่อนไป เคลื่อนไปโดยที่ที่เราใช้บุญกุศลนะ

การเกิดเป็นมนุษย์มีบุญกุศลมาก เพราะอะไร? เพราะสัตว์โลกเกิด เห็นใหม่ สัตว์เกิดขึ้นมาเป็นล้านๆ เป็นร้อยๆ ล้าน เป็นพันๆ ล้าน อยู่ในโลกรู้เราเห็นอยู่ แล้วจิตที่ยังไม่ได้เกิดจะต้องมาเกิดอยู่ มันเป็นธรรมชาติของกรรมดวงนั้น มันเป็นธรรมชาติของกรรมอันนั้นนะ มันเป็นเรื่องที่มีวิชา มีพญามาร มีมารอยู่ในใจดวงนั้น มันต้องเกิดโดยธรรมชาติของมัน มันต้องขับไล่ไป ไม่ว่ามันจะพอใจเกิดไม่พอใจเกิด ไม่ใช่ มันจะต้องเกิดตามข้อเท็จจริงของจิตดวงนั้น จิตดวงนั้นสภาวะที่เคลื่อนไปนี้ ทุกดวงใจต้องเคลื่อนไปตามสภาวะอย่างนั้น ไม่มีสิ่งใดคงที่แปรสภาพตลอด

เว้นไว้แต่หนีพพาน นิพพานนี้เป็นสิ่งคงที่ เป็นวิมุตติสุข อันนี้หมดออกไป แต่ก็มีธาตุรู้อันนี้อยู่ สิ่งนั้นอยู่เพราะทำลายเชื้ออันนี้หมดไปแล้วมันไม่เคลื่อนไป สิ่งที่ไม่เคลื่อนไปพอตัวอยู่อย่างนั้น นั่นคือความสิ้นสุดของกระบวนการการเคลื่อนไปของจิต

ถ้าจิตยังเคลื่อนไป การเกิดตายจากภายนอกคือ การเกิดการตายจากภพชาติของมนุษย์ การเกิดตายของสภาวะความทุกข์ความยากในหัวใจ

การเกิดการตาย เห็นใหม่ การเกิดการตายของจิตดวงที่เกิดขึ้นมา แล้วเราสร้างขึ้นมาเป็นมรรค สิ่งที่เป็นมรรคคือภาวนามยปัญญา อันนี้เคลื่อนไป สิ่งนี้เราต้องสร้างขึ้นมา ถ้าเราสร้างขึ้นมา เรามีเหตุ เรามียาธรรมโอสถเกิดขึ้นมานี้ มันจะหมุนเข้าไปในหัวใจ แล้วทำลายเชื้อ ทำลายตัวราคะนะ ทำลายเชื้อตัวราคะตัวพลังงานตัวนั้นนะ จะต้องสงบจากเครื่องใช้ไฟฟ้าเข้ามา จะต้องสงบจากขั้น ๕ เข้ามา พอสงบจากขั้น ๕ เข้ามา เราจะไปเห็นเชื้อของมัน

ถ้าเห็นเชื้อของมัน คือจับยกขึ้นมาวิปัสสนากาย เวทนา จิต ธรรม สิ่งทีพิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม เพราะสิ่งนี้มันเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้น อาศัยสิ่งนี้เป็นฐานออกไป ถ้าเป็นสิ่งหยาบๆ ก็ไปติดรูปปรสกลืนเสียงภายนอก แล้วอยากได้ความเป็นไป แต่ถ้าจิตเราสูงขึ้นมาเราพัฒนาขึ้นไปนี้มันก็มาติดในตัวมันเอง เราปล่อยวางมันทั้งหมด เราเข้าใจสิ่งต่างๆ ทั้งหมด เรามีความสุขทั้งหมด เราเป็นนักปฏิบัติทั้งหมด

เราเป็นผู้มีธรรมในหัวใจ มีธรรมเกาะอยู่นั้นเป็นอัตตา สิ่งทีเกาะอยู่เกาะที่ตัวตนอยู่ มีตัวตนอยู่มีความหมายอยู่ตรงนั้นเป็นตัวกวางสวะ ตัวนั้นเป็นฐานของจิต ตัวนี้คือตัวอันตราย ตัวนี้คือตัววิชา สิ่งทีว่าเราอดเยี่ยมเราสูงกว่าทุกคน เราดีกว่าทุกคน มานะ ๘ สูงกว่าเขาสำคัญว่าสูงกว่าเขา สำคัญว่าต่ำกว่าเขา สำคัญ เห็นใหม่ สูงกว่าเขาก็สำคัญไม่ได้ มันสูงกว่าเขาในการประพฤติปฏิบัติ สูงกว่าเขาเพราะเรามีศรัทธา มีความเชื่อ เราเอาตัวเราออกมาประพฤติปฏิบัติ เราสูงกว่าเขา แต่การสูงกว่าเขานี้มันก็เป็นอัตตา สิ่งทีเป็นอัตตาต้องย้อนกลับเข้ามาทำลายมัน ถ้าทำลายขึ้นมาถึงที่สุด

สัพเพ ธัมมา อนัตตา สภาวะธรรมเป็นอนัตตา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอนัตตา สิ่งทีเกิดขึ้นเป็นอนัตตา มันทำลายสิ่งนี้ อัตตาและอนัตตาจะต้องกลืนตัวและทำลายกันไปเอง จนจิตนั้นพ้นออกไป พุคถึงสิ่งนั้นไม่ได้เพราะมันเป็นวิมุตติ สิ่งทีเป็นวิมุตติเหนือสมมุติทั้งหมด เหนือสิ่งต่างๆ

โลกนี้เป็นโลกสมมุตินะ สิ่งต่างๆ สมมุติว่าเงินทองนี้ก็สมมุติขึ้นมา แบงก์พิมพ์ขึ้นมาก็เป็นเงินขึ้นมา ประกาศเลิกใช้ก็เป็นไป เราติดเกี่ยวมันติดข้องกับสมมุติ สภาวะ

สมมุติ ร่างกายก็สมมุติ ความเป็นไปก็สมมุติ แต่สมมุตินี้เอาเป็นพื้นฐานแล้วทำให้เกิด
วิมุติขึ้นมาได้ ถ้าสมมุตินี้ไม่เป็นพื้นฐานเราว่าสมมุตินี้ไม่เป็นประโยชน์เลย ก็เราเกิด
ด้วยบุญกุศล เห็นไหม

มนุษย์สมบัตินี้เป็นบุญกุศลมาก กฎหมายรองรับ มีกฎหมายคุ้มครอง การทำลาย
กันก็มีกฎหมายคุ้มครอง สัตว์เวลาเขามากันตายไม่มีกฎหมายคุ้มครอง เขาตายฟรีๆ แต่
ของเรานี้ตายด้วยกรรม คนทำลายกันต้องมีกรรมแน่นอน แต่กฎหมายก็รองรับ กฎหมาย
มีโทษขึ้นมาทำให้มนุษย์เราอยู่ด้วยความคุ้มภัยบ้าง

แต่ถ้าสัตว์มันไม่มีสภาวะแบบนั้น แล้วก็เข้าใจกันนะ สัตว์เกิดมาเป็นอาหารของ
มนุษย์ ไม่ใช่หрок สัตว์เกิดมาตามสภาวะกรรม แต่เพราะเราไปเอาเขามาเป็นอาหารเอง
ต่างหาก เพราะใจของเราไม่เป็นธรรม ถ้าใจของเราเป็นธรรมเราทำสิ่งนั้นไม่ได้ เพราะ
เราเห็นว่าสรรพสิ่งเกิดมาทุกคนทุกดวงใจต้องการความสุขเกลียดความทุกข์ทั้งหมด แต่
ในเมื่ออาชีพของเขา เขาต้องการอย่างนั้น เขาเห็นเงินทองมากกว่าศีลธรรมมากกว่าชีวิต
ของเขา นั่นเป็นผู้ที่แสวงหาความเป็นอยู่ของเขา

ถ้าเราสละอย่างนั้น เรามีศีล ๕ ปาณาติปาตา เราไม่ทำลายสัตว์ ไม่ทำลายสัตว์ ไม่
ทำลายของเรา ไม่ทำลายหัวใจของเรา ไม่คิดไม่ทำลายของเรา เราอาศัยโลกเขาอยู่เพราะ
โลกนี้เป็นสมมุติ เขาต้องการอย่างนั้นเราก็จ่ายเขาในตลาด เราจ่ายเขาในตลาด เขาว่าถ้ามี
คนกินก็มีการกระทำ บาปอยู่ที่คนทำ กรรมอยู่ที่คนกิน ไม่ใช่หрок เพราะอะไร? เพราะ
เราไม่ได้เจตนา มันจะเป็นบาปขึ้นมาต่อเมื่อเราเข้าไปในร้านซีฟู้ด ซึ่งเลยว่าเอาสัตว์ตัวนี้
เป็นตัวนี้ เจตนาของเราเราสั่งให้เขามา อันนี้บาปอยู่ที่คนกิน บาปอยู่ที่คนกิน กรรมอยู่ที่
คนทำ อันนี้แน่นอน

แต่นี้ไม่ใช่ เรามาจากไหนก็ไม่รู้ เราผ่านไปนี่เขามามากจากไหนก็ไม่รู้ เราไม่รู้ไม่
เห็นนี่เป็นสภาวะของโลก เป็นสมมุติอันหนึ่ง ถ้าเราเข้าใจสมมุติเราจะอยู่สมมุติได้ด้วย
ความพอดี ถ้าเราไม่เข้าใจสมมุติเรารู้ว่าสิ่งนั้นเขาทำขึ้นมา เราจะปฏิเสธทั้งหมด โลก
เป็นอย่างนี้ สรรพสิ่งเขามีกรรมของเขา เราก็มีกรรมของเรา เราจะทำอย่างไร? อาศัยสิ่งที่
เป็นกรรมนี้ อาศัยสิ่งที่สมมุตินี้ก้าวเดินไปให้จิตนี้หยุดกับที่ ไม่เคลื่อนไป จิตนี้ต้อง
เคลื่อนไปตามสภาวะบุญกุศลและบาปอกุศลโดยธรรมชาติของมัน

แต่เพราะมีกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ทำให้จิตนี้ไม่เคลื่อนไป
ถ้าจิตนี้ไม่เคลื่อนไปเราจะเห็นคุณประโยชน์ของศาสนา ศาสนาจะกังวานจากใจของเรา
เราจะพอใจในใจของเราว่า ศาสนาพุทธประเสริฐที่สุด เอวัง